

Portada del número 124 de gener de 1935 del *Butlletí Mensual del Grup Excursionista i Esportiu Gironí***Text: Lluís Coromina Verdaguer**

Josep Maria Busquets i Mollera

1935

Dibuix sobre paper

21,5 x 15,5 cm

Museu d'Art de Girona. Núm. reg 137.831

Fons d'Art Diputació de Girona

Preservada al Museu d'Art de Girona, la portada del número 124 del *Butlletí Mensual del Grup Excursionista i Esportiu Gironí*, editat el gener de 1935 i reproduït per la impremta de la família Masó del carrer de les Ballesteries, és una mostra rellevant per a la història de la ciutat dels quatre rius en dos sentits. D'una banda, el butlletí és l'òrgan de comunicació d'una associació poliesportiva estretament vinculada amb el municipi i una de les més longeves de la Catalunya contemporània. Ens situem en el context de la Segona República, en què l'entitat es consolidà, amplià les seves activitats i les seves seccions, i augmentà el nombre d'associats. D'altra banda, l'obra que apareix a la meitat superior de la portada fou elaborada per l'artista Josep Maria Busquets i Mollera (1897-1948). L'autoria la determinà el grupista Josep Planes Mundet (1982), i aquesta interpretació ha gaudit d'una ombra allargada en els treballs posteriors (MARTÍ, 1994; MAYMÍ, 2004; NADAL, 2020). La peça pot ser descrita resumidament amb les paraules de Planes (1982): «[L]any 1922 creà la portada del nostre butlletí: un joc de ratlles d'expressivitat popular i gràcia mediterrània amb els perfils simplificats d'un caminant, un paisatge muntanyenc, un arbre, un estel. Un pas ferm en la nova trajectòria del GRUP GEiEG».

BUTLLETÍ · MENSUAL · DEL · GRUP · EXCURSIONISTA · ES PORTIU · GIRONÍ

S U M A R I

Pòrtic

*Descobriment d'unes sepultures
a Fontajau*

Clixés d'una missa del Gall a Rocacorba

Esportives

*Atletisme, Esports de Neu, Basket-ball,
Pilota basca, Natació, Boxa, Ciclisme*

Excursionisme

Pels cims i per les valls

Excursions fetes. Properes excursions

De la futura Secció Arqueològica

Biblioteca

Observacions meteorològiques

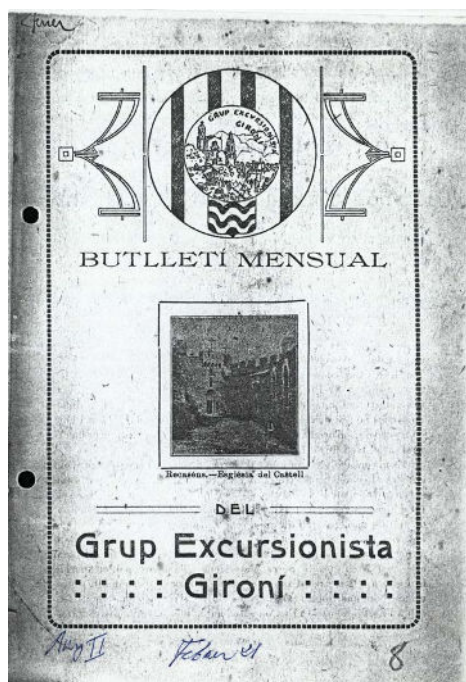
ANY XVI

GENER DE 1935

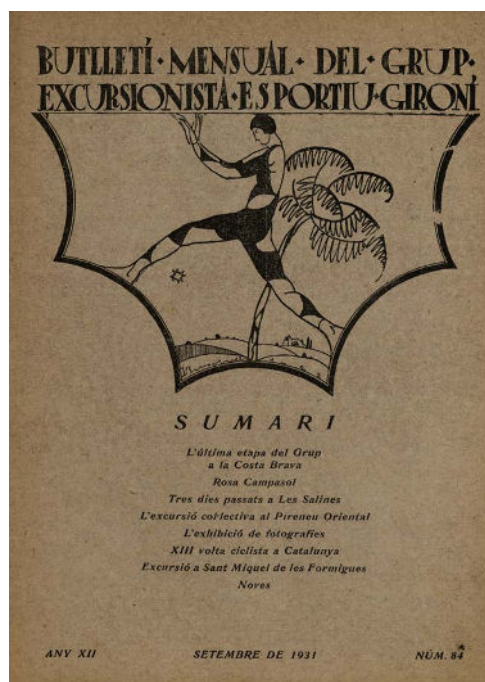
NUM. 124

El Grup Excursionista i Esportiu Gironí fou fundat a finals de 1919 sota la presidència de Josep Torra Mercadal (1919-1921). Primer s'anomenà Agrupación Grup Excursionista de Gerona i, prompte, Grop Excursionista Gironí. En els seus inicis, seguint la lògica de la tradició endegada pel Centre Excursionista de Catalunya (1891), a l'agrupació tingué més força la dimensió científica, cultural i patriòtica que no pas el component esportiu. Els *excursionistes científics* estudiaven les característiques patrimonials en un sentit ampli, a saber: des del folklore fins a la geologia, passant per la natura i els testimonis arqueològics i artístics. Encara més, l'excursionisme fou un canal fonamental per forjar, socialitzar i enfortir el catalanisme (COROMINA, 2023). Aquests elements es poden evidenciar a la portada objecte d'anàlisi amb la importància atorgada a l'excursionisme que disposa d'un apartat particular diferenciat de la resta de disciplines esportives, la notícia del descobriment per part de dos socis d'unes sepultures d'ossos humans a Fontajau i els clixés d'una missa del gall a Rocacorba, però també el pes concedit a la biblioteca o les observacions meteorològiques, de la mateixa manera que l'anunci d'una secció d'arqueologia, instituïda el 1935.

L'abril de 1920 es començà a editar aquesta publicació periòdica per recollir les activitats dutes a terme al si de l'organització i donar-hi publicitat, i, alhora, fomentar la cohesió entre els membres. Es repartia de franc als socis, als centres i a les revistes culturals. Al segon número, del maig del mateix any, el nom es transformà en Grup Excursionista Gironí. De manera creixent organitzaren actes i crearen seccions de modalitats esportives diverses. Així, doncs, en el marc del procés d'esportivització social, d'ençà de l'agost de 1922 (número 24), es passà a designar Grup Excursionista i Esportiu Gironí. De l'acrònim GEiEG se'n registren referències des del 1924 a la premsa generalista, però se'n consolidà l'ús a partir del 1926 (CASELLAS, 2020). Amb el transcurs dels anys, aquesta institució ha conjugat la lògica cultural i cívica amb el vessant esportiu. Tanmateix, progressivament, per bé que conservant el pòsit cultural, s'imposà la dimensió esportiva. No és banal que al butlletí examinat s'informi sobre múltiples esports, això és: excursionisme, atletisme, esports de neu, basquetbol, pilota basca, natació, boxa, ciclisme i *cros-ciclo-pedestre*.

Portada del Butlletí Mensual del Grup Excursionista i Esportiu Gironí, núm. 8, febrer de 1921. Arxiu Municipal de Girona.

Pàgina 12 del Butlletí Mensual del Grup Excursionista i Esportiu Gironí, núm. 84, setembre de 1931. Arxiu Municipal de Girona.

El febrer de 1922 es comunicà a través del butlletí que els membres de la «secció artística» *grupista* —creada el 1921 i encapçalada per Camil Roqueta, Josep Maria Busquets i Francesc Gallostra— s'encarregarien de confeccionar l'òrgan de comunicació, amb el benentès que el director continuà sent Josep Torrellas Prats, primer tresorer de l'entitat i, a posteriori, president entre el 1922 i el 1923. Reformaren a fons la revista, fet que quedà de manifest al número 21 de març-abril de 1922. La principal modificació fou a la portada: d'un escut dissenyat per Gallostra es passà a un dibuix del soci Busquets. D'una banda, l'obra de Gallostra fou present a la portada del butlletí entre el número 8 (febrer de 1921) i el número 20 (febrer de 1922). Insígnia metàl·lica a l'estil futbolístic, es pot descriure de la manera següent: «Té forma circular amb les quatre barres i l'escut de Girona, amb un segon cercle interior on es dibuixa una vista de Girona, destacant-ne la Catedral i l'església de Sant Feliu amb el nom de l'Entitat» (MARTÍ, 1994). Aquests símbols del municipi queden envoltats per muntanyes (MAYMÍ, 2004). D'altra

banda, en el cas de Busquets es palesa un excursionista en primer pla, de perfil i estilitzat en posició de caminar, amb un arbre, un estel i un paisatge de muntanya on al fons es distingeix el refugi d'Ulldeter. El dibuix «de traçat ferm» és «tota una expressió del transitar pel nostre paisatge amb gambada viva» (PLANES, 1982). Es coneix popularment entre els socis amb el nom d'*escamarlà* (MARTÍ, 1994). Romangué a la portada fins a mitjan 1944.

Sobre la biografia del decorador Josep Maria Busquets, cal subratllar que fou un dels quatre fills del matrimoni format per Josep Busquets Callicó i M. Dolors Mollera Sallés, conjuntament amb Narcís (capellà), Lluís (arxiver, bibliotecari i arqueòleg, així com conservador i director del Museu Provincial d'Antiguitats i Belles Arts) i Jaume (artista). En la producció artística els germans Busquets, Josep Maria, Lluís i Jaume, es complementaven «amb una entesa admirable» (BUSQUETS, 2016). Narcís Jordi Aragó (1996) els ubicà al si de la «segona generació noucentista». Guiats i patrocinats per Rafael Masó, que tenia relació directa amb Josep Maria, obriren la Galeria de Bells Oficis (GBO) als baixos d'una casa de la Rambla (1920). Aquesta galeria tingué un paper destacat en la creació i difusió d'art a Girona abans de la Guerra Civil (BUSQUETS, 2012). A tall il·lustratiu, s'hi celebrà una exposició de la secció artística grupista el 1922. Pel que fa als germans Busquets, per a les historiadores de l'art Glòria Bosch i Susanna Portell (2016): «Tot neix sota l'aixopluc de la GBO, [...] lluny d'etiquetes, de la necessitat de sobresortir l'un per damunt de l'altre. Tres germans units en una simbiosi perfecta». Com a resultat, a voltes és arriscat destriar la tasca de cadascun d'ells en determinats projectes o obres (ARAGÓ, 1996; MONTURIOL I PUJOLÀS, 2018). En un altre ordre de coses, però lligat amb la vida de Josep Maria —en un moment en què exercia com a president de la secció artística—, l'octubre de 1922 al butlletí es donà a conèixer el seu casament amb Rosa Verdaguer Comas (1899-1964).

Les obres de Gallostra i de Busquets són exemples del fet que les agrupacions forjaren un seguit de llocs de memòria per solidificar la seva identitat esportiva (COROMINA, 2023). A propòsit d'això, uns anys després, el germà de Josep Maria, Lluís Busquets, creà l'obra d'art i heràldica que identifica encara actualment l'associació. L'original era un dibuix de 12 centímetres d'alçària amb qualitats d'un esmalt d'orfebreria popular (PLANES, 1982). Fou presentada al segon aplec al santuari dels Àngels el 17 de maig de 1931 (BOSCH I PORTELL, 2016).

Per acabar, cal exposar que a l'Arxiu Municipal de Girona i al Museu d'Art de la mateixa localitat en aquests moments no s'hi ha localitzat informació específica sobre l'encàrrec o l'elaboració de la peça objecte d'aquest estudi, com ara documents epistolars i administratius o esbossos preparatoris. Cal no descartar que, anys a venir, es pugui apuntalar aquesta recerca si s'adquireix nova documentació als museus, els arxius o les biblioteques locals, comarcals, provincials o nacionals. Les investigacions són un procés dinàmic i obert, en reconstrucció i reelaboració com a producte de nous problemes, noves aproximacions i nous objectes.

FONTS DOCUMENTALS

Arxiu Municipal de Girona.

Museu d'Art de Girona.

BIBLIOGRAFIA

ARAGÓ MASÓ, Narcís-Jordi. «Els germans Busquets. La segona generació noucentista». A: Glòria BOSCH I MIR i Narcís-Jordi ARAGÓ MASÓ. *Els germans Busquets, 1917-1941*. Girona: Ajuntament de Girona, 1996, p. 13-23.

BOSCH I MIR, Glòria i Susanna PORTELL SOLDEVILA. «L'univers dels germans Busquets». A: Joan BUSQUETS DALMAU *et al.* *Els germans Busquets. Un univers compartit. Exposició del 29 d'octubre de 2016 al 21 de maig de 2017*. Girona: Museu d'Art de Girona, 2016, p. 11-21.

BUSQUETS DALMAU, Joan. «Lluís Busquets i Mollera, arxiver municipal de Girona (1930-1938). Breu nota biogràfica». A: *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 52 (2011), p. 835-860.

BUSQUETS DALMAU, Joan. «La segona generació noucentista: els germans Busquets». A: Joan Busquets Dalmau *et al.* *Els germans Busquets. Un univers compartit. Exposició del 29 d'octubre de 2016 al 21 de maig de 2017*. Girona: Museu d'Art de Girona, 2016, p. 5-9.

BUSQUETS DALMAU, Lluís. *Jaume Busquets i Mollera (Girona, 1903-1968). Artista i pedagog dels bells oficis*. Girona: Institut d'Estudis Gironins, 2012.

CASELLAS I SERRA, Lluís-Esteve. «El GEIEG i la pràctica esportiva. Filosofia de l'esport i seccions». A: Joaquim NADAL I FARRERAS (dir.). *El GEIEG i Girona. Girona i el GEIEG. Una història de 100 anys, 1919-2019*. Girona: Grup Excursionista i Esportiu Gironí, Ajuntament de Girona, 2020, p. 131-165.

COROMINA VERDAGUER, Lluís. *L'esport modern a la província de Girona (c. 1890-2020)*. Girona: Diputació de Girona, 2023.

MARTÍ I TEIXIDOR, Salvador (dir.). *El GEIEG pas a pas. Història del Grup Excursionista i Esportiu Gironí. Primera Part, 1919-1941*. Girona: Grup Excursionista i Esportiu Gironí, 1994.

MAYMÍ I RICH, Josep. *La Girona convulsa. Entre la il·lusió i el desencís (1923-1939)*. Girona: Diputació de Girona i Ajuntament de Girona, 2004.

MONTURIOL I SANÉS, Antoni i Magda PUJOLÀS I XARLES. «Visiteu el Museu de Galligants de Girona. Lluís Busquets i Mollera». A: Carme CLUSELLAS I PAGÈS (dir.). *12 mesos, 12 obres. Museu d'Art de Girona*. Girona: Museu d'Art de Girona, 2018, p. 48-51.

NADAL I FARRERAS, Joaquim (dir.). *El GEIEG i Girona. Girona i el GEIEG. Una història de 100 anys, 1919-2019*. Girona: Grup Excursionista i Esportiu Gironí, Ajuntament de Girona, 2020.

PLANES MUNDET, Josep. *Girona i el grup GEIEG, 1922-1931. Ferment Popular*. Girona: Quaderns Saga, 1982.